

Vänsterpress om Ryssland hösten 1917

Efter de s k julidagarna sommaren 1917 (se artikelsamlingen nedan) gick kontrarevolutionen till offensiv, ett antal ledande bolsjeviker fängslades och den revolutionära vänstern tvingades delvis gå under jorden. Men snart började det vända igen och efter general Kornilovs misslyckade militärkupp i augusti så växte bolsjevikernas inflytande mycket snabbt. Den ryska revolutionen stod på tröskeln till maktövertagandet då revolutionen skulle övergå i sitt socialistiska stadium: Oktoberrevolutionen stod för dörren.

Föreliggande artikelsamling handlar om utvecklingen under höstmånaderna augusti- oktober.

Se även följande artikelsamlingar:

[Vänsterpress om Februarirevolutionen 1917](#)

[Vänsterpress om Ryssland sommaren 1917](#)

Se även marxistarkivets specialbevakning av ryska revolutionen: [Ryska revolutionen 100 år!](#)

Martin Fahlgren 18/10 2017

Innehåll

Clarté	1
<i>Petrograd, 10 oktober 1917</i>	1
Offensiv	4
<i>Kornilovs misslyckade militärkupp (augusti)</i>	4
<i>Inför oktober: Masstöd för bolsjevikerna</i>	7
Lästips – mer om utvecklingen augusti-oktober 1917	11

Clarté

Petrograd, 10 oktober 1917

Benny Andersson

Clarté 9/10 /2017

Bolsjevikernas centralkommitté sammanträder den 10 oktober 1917 (se noten nedan)

Den 10 oktober 1917 vaknade Petrograds invånare till vad som såg ut att bli ännu en dag av regn och kalla vindar från Neva och Finska viken. Vänsternsjeviken Suchanov lovade sin hustru att sova över på arbetet, som han brukade när vädret var dåligt. Strax före tio på kvällen började det knacka på dörrarna till Suchanovs stora lägenhet. Hans hustru, Galina Flakserman, som var medlem av bolsjevikpartiet sedan 1905, gick för att öppna. En efter en, genom olika ingångar, kom ett antal medlemmar av bolsjevikernas centralkommitté. En av de inträdande var en renrakad figur med okänt utseende. Först när han tankspritt lyfte av sig peruken, blev han igenkänd. Lenin hade anlänt.¹

Det var det första mötet i centralkommittén som Lenin deltog i sedan han försvann. Under repressionen som följde på de misslyckade demonstrationerna i början av juli, då delar av bolsjevikernas ledning fängslades och Lenin utmålades som tysk agent, hade partiet fruktat att hans liv var i fara och rått honom att gå under jorden. Sedan dess hade han skickat det ena allt

¹ Vid CK-mötet närvarade följande (av 21 CK-medlemmar): Bubnov, Dzerzjinskij, Kamenev, Kollontaj, Lenin, Lomov, Sokolnikov, Stalin, Sverdlov, Trotskij, Uritskij, Zinovjev, samt Jakovleva (som inte ingick i CK, men fungerade som sekreterare under mötet). På bilden ovan ses (förutom de två som vänder ryggen till) från vänster: Uritskij (stående), Sverdlov (sittande), Lenin (stående), Stalin, Jakovleva (eller Kollontaj) och Dzerzjinskij (sittande). Saknas gör Bubnov, Zinovjev, Kamenev, Lomov, Sokolnikov och Trotskij. Orsaken till att de inte finns med är ett exempel på den systematiska historieförfälskning som bedrevs i Sovjet under Stalin-epoken: de som av något skäl hamnat i onåd och utrensats skulle heller inte förekomma på bild. – *Red*

mer kritiska brevet och artikeln efter det andra till partiets ledning. Artiklar som ibland hade förblivit opublicerade, ibland publicerade med de mest kontroversiella bitarna strukna. Frustration och ilska hade fått Lenin att trotsa riskerna och återvända från gömstället i Finland.

Det måste bli ett slut på den avvaktande hållningen, började Lenin. Kornilovs misslyckade militärkupp i slutet av augusti, då järnvägsarbetarna blockerade trupptransporterna och soldaterna vägrade lyda order, hade visat på de organiserade arbetarnas och soldaternas styrka. Kuppörsöket hade också blottat borgarklassens och kadettpartiets verkliga avsikt – att krossa arbetarnas och soldaternas organisationer och återställa de maktförhållanden som rådde innan februarirevolutionen. Mensjevikernas och socialistrevolutionärernas (SR) ledningar hade visat sig vara ohjälpliga verktyg för borgarklassen. Efter de misslyckade demonstrationerna i början av juli och den tillfälliga tillbakagång av stödet för bolsjevikerna som blev följden av den provisoriska regeringens repression och förtalskampanj, hade partiet nu återhämtat sig. Massornas uppslutning var starkare än någonsin, vilket de nyligen erövrade majoriteterna i Petrograd- och Moskvasovjeterna visade. Det var dags att proklamera det väpnade upproret. Med eller utan sovjeterna. Partiet fick ställa sig i spetsen. Dess militära organisation, som hade organiserat de misslyckade demonstrationerna i början av juli fick ställa in sig på ett nytt försök. Fast ett som var sanktionerat och lett av partiets centralkommitté den här gången.

Man fick inte vänta. Det ryktades att regeringen planerade att flytta till Moskva och överlämna Petrograd med dess upproriska och välorganiserade arbetarklass till de framryckande tyskarna. Lenin hänvisade också till upprorsförsöken inom den tyska flottan och hävdade att Europa stod inför en omedelbar socialistisk revolution. Ett maktövertagande i Ryssland skulle utgöra den tändande gnistan.

Kamenev och Zinovjev hade en annan bild av läget. Revolutionen i Europa såg ut att dröja och stödet för bolsjevikerna bland de bönder som utgjorde den överväldigande majoriteten av Rysslands befolkning var fortfarande alltför svagt. Men tiden arbetade för partiet. Bättre att fortsätta som hittills och vänta på den utlovade konstituerande församlingen. Där kunde man rikta in sig på att bilda en bred socialistisk samlingsregering. Lenins argument övertygade emellertid de flesta av de närvarande. Enligt Alexandra Kollontaj, lade sig den spända stämningen när omröstningen var klar. Galina Flaksermans bror, som också var bolsjevik, satte fram tesamovaren, svart bröd, ost och korv. Medan de hungriga bolsjevikledarna försåg sig, skämtade man glatt med Kamenev och Zinovjev.

Enligt den officiella sovjetiska historieskrivningen, som i olika versioner har upprepats av vänstern, var detta den ryska revolutionens avgörande ögonblick. Precis som han hade gjort vid sin återkomst till Ryssland i april, inträdde hjälten Lenin på scenen och ställde allt till rätta. Efter centralkommitténs beslut gick allt som på räls fram till maktövertagandet två veckor senare. Det ligger en del sanning i de två första påståendena. ”Få moderna historiska episoder illustrerar bättre den avgörande roll som en individ ibland kan spela i historiska händelser”, skriver historikern Alexander Rabinowitch om Lenins återkomst i april och mötet den 10 oktober.²

Men det är, som Rabinowitch också understryker, långt ifrån hela sanningen. Om inte centralkommitténs beslut hade modifierats vid ett antal möten där bolsjevikledare med lokal förankring och bättre kännedom om läget rapporterade, hade revolutionen troligen misslyckats. De lokala ledarna kunde berätta att stödet för bolsjevikernas program bland arbetare och soldater var stort och fortfarande växte. Men att den allt värre matbristen och rädslan för att förlora jobbet eller bli skickad till fronten hade lagt grunden för starka tendenser till apati. Varken en majoritet av arbetarna eller soldaterna ansågs vara villiga att gå ut på gatorna om

² Se Alexander Rabinowitch: [Bolsjevikerna kommer till makten](#).

bolsjevikerna kallade till uppror. Om regeringen attackerade sovjeterna kunde man däremot förvänta sig att en överväldigande majoritet skulle vara beredda att ta till vapen. Rapporterna fick bolsjevikpartiets ledning att trycka på bromsen och modifiera beslutet från mötet den 10 oktober. Trots den otålige Lenins protester, beslöt man att ett maktövertagande inte skulle ske i partiets, utan i sovjeternas namn. Och att det bara skulle inledas som svar på väntade attacker på Petrogradsovjeten från regeringens sida.

Det hade blivit allt tydligare att den provisoriska regeringen planerade att krossa Petrogradsovjetens makt för att därefter ta i tu med övriga sovjeterna i landet. I slutet av oktober skulle den allryska sovjetkongressen samlas. Där skulle regeringsfrågan med all säkerhet komma att diskuteras. Det måste förhindras. Som ett första steg hade man offentliggjort planer på att skicka den radikala garnisonen i Petrograd till fronten och byta ut den mot trupper som var lojala mot regeringen. Samtidigt blev ryktena om att regeringen också hade planer på att lämna över staden till tyskarna allt starkare. I ett tal som snabbt spreds över hela landet hade den förre presidenten i statsduman Michail Rodzianko sagt:

”Petrograd sägs vara hotat. .... Jag säger, åt helvete med Petrograd. .... Folk fruktar att våra centrala statsinstitutioner i Petrograd kommer att bli förstörda. Om det vill jag säga, att jag skulle bli glad om dessa institutioner förstörs, för de har bara dragit olycka över Ryssland.”

Som svar på dessa åtgärder och rykten bildade Petrogradsovjeten den militära revolutionära kommittén. Dess ledamöter var bolsjeviker, vänster SRare och några anarkister. Mensjeviker-
na vägrade delta. Kommitténs uppgift var både att försvara sovjetmakten och att förbereda Petrograds försvar mot yttre anfall. Man kan med fog hävda att dess beslut att ta över kommandot över alla militära enheter i staden från det militära distriktshögkvarteret, var lika avgörande för revolutionens förlopp som beslutet från den bolsjevikiska centralkommitténs möte en dryg vecka tidigare. När kommitténs direktiv spreds till trupperna på morgonen den 22 oktober, visade det sig att en överväldigande majoritet av soldaterna var beredda att underkasta sig den militära revolutionära kommitténs auktoritet. De order som nu kom i en allt stridare ström från det militära distriktshögkvarteret och regeringen vägrade man att lyda. När den provisoriska regeringen i gryningen den 24 oktober sände några av de fåtaliga militära enheter man fortfarande kontrollerade för att stänga vänsterpressens tryckerier och öppna broarna som förband centrala Petrograd med arbetarstadsdelarna, skickade den militära revolutionära kommittén ut trupper som tog tillbaka tryckerierna och sänkte broarna.

Men hittills hade man begränsat sig till försvar mot regeringens attacker. Ingen uppmaning till uppror hade utfärdats. Våldsanvändningen hade varit minimal. Den allryska sovjetkongressen, som redan hade samlats i Smolnijinstitutet, skulle börja sammanträda den 25 oktober. Mycket tyder på att även bolsjevikernas ledning var inställda på att vänta in kongressens beslut. En rasande Lenin som satt isolerad i en lägenhet i Petrograds utkanter skickade ut sin värdinna med ett brev riktat direkt till partiets lokala enheter:

”Vi får inte vänta. Vi kan förlora allt. /...../ Det skulle vara en katastrof, eller en ren formalitet, att vänta på de vacklande rösterna från kongressen. Folket har både rätt och skyldighet att besluta sådana frågor, inte med röster, utan med handling. /...../ Regeringen vacklar. Den måste få dödsstöten till varje pris. Att vänta är fatalt.”

Därefter begav han sig förklädd till Smolnij för att konfrontera bolsjevikernas ledning och Petrogradsovjetens militära revolutionära kommitté. Någon gång på natten till den 25 oktober togs besluten som förvandlade försvaret mot regeringens attacker till uppror. Inga detaljer om hur det gick till är kända. Tidigt på morgonen började trupper som var lojala med den militära revolutionära kommittén ta kontroll över telegrafstationer, järnvägsstationer och andra strategiska punkter, samtidigt som man påbörjade avspärrningen av Vinterpalatset. Vid tvåtiden på morgonen dagen därpå arresterades medlemmarna av den provisoriska regeringen. Premiär-

ministern, Kerenskij, hade lyckats smita. Nu var han på väg till det militära högkvarteret i Pskov, på jakt efter lojala trupper. Den allryska sovjetkongressen hade ställts inför fullbordat faktum.

Starkt försenad hade den andra allryska sovjetkongressen för arbetare och soldater börjat sammanträda sent på kvällen den 25 oktober i Smolnij. Inne i staden pågick fortfarande upproret. Då och då kunde man höra det avlägsna ljudet av gevär och kanoner som avlossades. Som ett resultat av det ökade stödet för partiet var bolsjevikernas fraktion tre gånger större än vad den hade varit vid den första kongressen i juni. Men också SRs vänsterflygel hade ökat i styrka. Av 670 delegater var 300 bolsjevik, 193 SRare (varav mer än hälften tillhörde vänster SR), 68 mensjevik och 14 mensjevik-internationalister. Resten var antingen oorganiserade eller tillhörde någon mindre organisation.

Lenins fruktan att kongressen skulle vackla besannades nästan genast. Mensjevik-internationalisten Martovs förslag att man skulle avblåsa striderna och undersöka möjligheterna för en bred samlingsregering som inkluderade "alla demokratiska krafter" fick brett stöd, också från bolsjevikernas delegation. Det vara bara mensjevikernas och SRs beslut att lämna kongressen i protest mot upproret som hindrade att förhandlingar i detta syfte inleddes. Mensjevikerna och SR föredrog att sätta sitt hopp till att det skulle dyka upp trupper från fronten som var lojala med den provisoriska regeringen. Därmed bekräftade de i handling Lenins syn på dessa partier som verktyg för borgarklassen.

Offensiv

Kornilovs misslyckade militärkupp (augusti)

Natalia Claudia Medina

Offensiv 30/8 2017

Augusti 1917. En provisorisk regering ledd av premiärminister Kerenskij var inrättad i Petrograd. Efter julidagarna och de falska anklagelserna mot honom hade Lenin gått under jorden och var på flykt. Trotskij och tusentals andra bolsjevik satt fängslade och bolsjevikpartiets tidning hade förbjudits. Bakom ryggen på sovjeterna konspirerade general Kornilov tillsammans med Kerenskij för att upprätta en diktatur.

Lavr Kornilov personifierade den gamla makten. En hänsynslös general lojal till tsaren med noll förtroende för den provisoriska regeringen. Ändå blev han den 31 juli 1917 utsedd av premiärminister Kerenskij till överbefälhavare över armén som efterträdare efter general Brusilov.

Fattigdomen och hungern hade inte upphört med revolutionen i februari. Samtidigt fortsatte första världskriget. Kornilov skyllde motgångar och förluster på den dåliga disciplinen bland soldaterna och krävde bland annat ett återinförande av dödsstraffet för att rensa upp vid fronten.

Kerenskijns plan var att använda sig av Kornilov för att helt utrota bolsjevikerna och krossa Petrogradsovjeten så att inget fanns kvar som kunde hota den provisoriska regeringen, eller snarare Kerenskijns makt över den provisoriska regeringen.

Petrogradsovjeten fungerade efter revolutionen i februari som den verkliga kärnan för arbetarklassens makt och bolsjevikernas inflytande över sovjeten började bli allt mer betydelsefullt, något både Kerenskij och Kornilov ville kväsa. Kerenskij försökte dölja sina planer genom att maskera och motivera dem som ett försvar av revolutionen mot högern och bourgeoisin, men ville i själva verket en gång för alla slå ner bolsjevikerna.

Kerenskijns idé var att provocera arbetare och soldater och på så sätt få en legitim förevänd-

ning att krossa upproret med hjälp av Kornilovs trupper. Provokationen skulle bestå i återinförandet av dödsstraff vid fronten och en höjning av spannmålspriserna. Detta samtidigt som Ryssland var svårt sargat av hunger.

De stora jordägarna hade redan satt press på regeringen och en prishöjning blev förutom en provokation även en flört med högern. Den 26 augusti skulle bli både datumet för återinförandet av dödsstraffet och dagen för en fördubbling av spannmålspriserna.

När bolsjevikernas förväntade reaktion mot den politiska kursändringen skulle ta fart var planen att Kornilovs styrkor redan skulle vara inne i Petrograd redo att slå ner upproret. Genom denna nya brutala politiska linje skulle samtidigt högerns förtroende vinnas. Den 25 augusti tvingades bolsjevikernas tidning, Proletären (Pravda), att slå igen. Tanken var att med Proletären avstängd skulle det vara svårt för bolsjevikpartiet att lugna massorna mot impulsen att agera på de planerade provokationerna.

Det röda gardet, bestående av arbetare, besegrade militärkuppen.

Men precis som Kerenskij konspirerade mot bolsjevikerna och Petrogradsovjeten hade Kornilov en helt annan plan för intåget i Petrograd. Påhejade av utländska ambassadörer med deras regeringar bakom sig hade Kornilov deras välsignelse att störta den provisoriska regeringen och införa en diktatur.

De utländska statsmakterna hade inte bara givit Kornilov sitt tysta medgivande, utan även assisterat med militärutrustning och soldater. Kornilovs styrkor marscherade under Krimovs befäl den 25 augusti mot Petrograd där de skulle ansluta sig till en 2 000 man stark trupp, precis som tidigare överenskommet med Kerenskij.

Kerenskij insåg sent att Kornilov inte var intresserad av att försvara en Kerenskij-ledd regering och beordrade, i ett desperat försök att rädda sina intressen, Petrogradsovjeten och revolutionära regementen att försvara huvudstaden mot Kornilovs kontrarevolutionära trupper.

Det Kornilov inte hade räknat med var att arbetarna, soldaterna och även bolsjevikerna var beredda att skydda den provisoriska regeringen. Kerenskij's konspirerande till trots valde

bolsjevikerna att först krossa Kornilov för att sen ta itu med Kerenskij. Bolsjevikerna hade redan ett masstöd inom arbetarklassen och partiets agerande och motstånd mot Kornilov var helt avgörande.

Kornilovs försök att framställa sig som en bondeson hade inte fallit i god jord. Trötta på krig och blodtörstiga generaler med stora privilegier avfärdade massorna Kornilovs program. De kommande dagarna genomfördes en massiv organisering av arbetare och soldater för att hindra kontrarevolutionen.

Kornilov hade generalerna, men till revolutionens försvar kom nu arbetarna. Fackföreningarna bestående av Järnvägsarbetarförbundet, Chaufförförbundet, Tryckeriarbetarförbundet och Metallarbetarförbundet ställde sig till förfogande både genom att beväpna sig, men också genom att logistiskt underlätta för försvarskommittén och motarbeta konspiratorerna. Järnvägsarbetare hindrade de Kornilovtrogna trupperna att avancera genom att sabotera tågräls, dirigera trafiken fel och sinka tågagnar. Samtidigt hjälptes revolutionstroga trupper framåt.

Medan Kornilovs allierade lotsades fel på järnvägarna såg telegrafister och posttjänstemän till att kommunikation mellan Kornilovs generaler kom på villovägar och att relevant information fördes vidare till den revolutionstroga försvarskommittén i Petrograd.

Parallellt beväpnade sig industriarbetarna i Petrograd och påbörjade lättare militärutbildning med erfarna soldater som lärare. Sökandet och fängslanden av Kornilovkonspiratorerna utfördes runt om i Petrograd. Det röda gardet växte snabbt och den 29 augusti var styrkan uppe i 40 000 frivilliga.

Kerenskijns pressade läge när Kornilovs militärkupp stod för dörren gjorde att till och med den efter julidagarna hårt bestraffade Kronstadtsovjeten, trogen bolsjevikerna, tillfälligt förläts – dock utan att fångarna benådades. Kornilovs avsikt var att avrätta Kronstadtmännen så fort kuppen var fullbordad. Men rollerna var nu ombytta. Kerenskij behövde Kronstadtgarnisonen för att försvara Vinterpalatset mot Kornilovs armé och istället för massavrättningar blev de skölden kring Vinterpalatset mot kontrarevolutionen.

Bland de på järnvägarna bortvillade trupperna sjönk moralen då mat saknades, samtidigt som agitationen till stöd för försvar av revolutionen övertygade redan vacklande soldater. Snart vände soldaterna vapnen mot sina officerare.

Kornilov krävde att Krimov skulle samla sina trupper och fortsätta mot Petrograd för att där oväntat ockupera huvudstaden. Men Krimovs armé var fragmenterad och isolerad längst med järnvägen och några snabba överraskningsmanövrer fanns det inga möjligheter till.

Krimov gjorde ändå ett sista försök att förflytta trupperna mot Petrograd, men när hans kosacktrupper stötte på en styrka på patrulltjänst vände de utan att ge sig in i strid. Kornilovs trupper saknade moral och motivation medan motståndet försvarade och ville gå vidare med revolutionen.

Kornilovs trupper avväpnades näst intill utan blodspill och den 1 september fängslades Kornilov tillsammans med 7 000 av hans anhängare. Den 4 september släpptes Trotskij och andra bolsjevikerna av den provisoriska regeringen.

De intensiva dagarna då arbetare och soldater fick se generalernas sanna ansikten och gemensamt slå ner konspirationen var avgörande för den kommande segern i oktober. Tvärtemot Kerenskijns och Kornilovs planer ökade bolsjevikernas inflytande över sovjeterna efter Kornilovs misslyckade kupp.

Från att ha varit en minoritet växte deras medlemsantal och arbetarnas förtroende för dem.

15 år senare, i debatterna om hur nazismen i Tyskland skulle stoppas, hänvisade Trotskij, som

förespråkade en enhetsfront mot nazisterna, till bolsjevikernas agerande mot Kornilov:

”I kampen mot Kornilov stod bolsjevikerna i främsta linjen. Lenin hade vid denna tid gått under jorden. Tusentals bolsjeviker satt i fängelse. Arbetarna, soldaterna och matroserna krävde att deras ledare och bolsjevikerna i allmänhet skulle befrias. Den provisoriska regeringen vägrade. Skulle inte bolsjevikernas centralkommitté ha riktat ett ultimatum till Kerenskiji – befria omedelbart bolsjevikerna och dra tillbaka de skamliga anklagelserna om att de står i Hohenzollerns tjänst – och om Kerenskij vägrade, skulle de då ha vägrat att kämpa mot Kornilov? Det är troligen så centralkommittén under Thälmann-Remmele-Neumann skulle ha handlat. Men det är inte hur bolsjevikernas centralkommitté under Lenin agerade. Lenin skrev vid den tiden:

Det vore det största misstag att tro, att det revolutionära proletariatet så att säga av ”hämnd” på socialistrevolutionärerna och mensjevikererna för att de stöder bolsjevikernas krossande, arkebuseringarna vid fronten och arbetarnas avväpnande, kan ”vägra” att stödja dem mot kontrarevolutionen. Ett sådant sätt att ställa frågan skulle för det första innebära att överföra källborgerliga moralbegrepp på proletariatet (ty för sakens bästa kommer proletariatet ständigt att stödja inte endast den vacklande småbourgeoisin utan också storbourgeoisin); den skulle för det andra – och det är det viktigaste – innebära ett källborgerligt försök att släta över sakens politiska innebörd med ”moraliserande”. (Lenin, *Valda verk i 10 band*, bd 6, s 530.)

Om vi inte hade gått emot Kornilov, och på så sätt hade underlättat hans seger, så skulle han först av allt ha tillintetgjort arbetarklassens blomma. Och det skulle i sin tur ha förhindrat vår seger över de försonliga politikerna två månader senare, och det straff de fick – inte i ord utan i handling – för sina historiska brott.”

Inför oktober: Masstöd för bolsjevikerna

Jonas Brännberg

Offensiv 10/9 2017

Protesterna växte i Ryssland då februarirevolutionens krav på fred, bröd, jordreformer med mera aldrig uppfylldes.

100 år efter den ryska revolutionen är borgerlighetens taktik att förtiga det mest lysande beviset på att arbetare och förtryckta kan ta makten och ta sin framtid i sina egna händer. När revolutionen inte förtigs är en vanlig lögn att oktoberrevolutionen 1917 var en "statskupp från Lenin". Men om en studerar historien, och framför allt tiden innan oktoberrevolutionen, går det inte att förneka det masstöd som växte fram för det parti Lenin var en av ledarna för – bolsjevikerna.

Ryssland september 1917: General Kornilovs försök till statskupp och krossande av revolutionsprocessen hade slagits ned av revolutionens nya maktorgan: arbetar- och soldatråden – sovjeterna. Trots att bolsjevikerna fortfarande var i minoritet i sovjetledningen (sovjeternas centrala exekutivkommitté) var det deras medlemmar som ofta tog initiativet att försvara revolutionen, vilket stärkte deras auktoritet.

Framför allt drog allt fler samma slutsats som bolsjevikerna – arbetare, soldater och bönder måste själva ta makten. I den detaljerade *Bolsjevikerna kommer till makten* av Alexander Rabinowitch (finns på marxistarkiv.se)³ ges några talande exempel:

Efter att ha diskuterat "det nuvarande läget" förkunnade arbetare från maskinverkstaden i Petrograds rörfabrik: "Med hänsyn till den framväxande borgerliga kontrarevolutionära rörelsen, liksom de tidigare tsaristiska *opritjnikis* [polisskurkarnas] angrepp på det ryska proletariats frihet och alla demokratiska landvinningar, måste all makt överföras till arbetar-, soldat- och bondedeputerades sovjet."

Samma dag godkände 8 000 arbetare på Metallistfabriken en misstroendeförklaring mot "ministersocialisterna", troligen för deras iver att samarbeta med borgarklassen. Arbetarna krävde att det omedelbart skulle bildas en "kraftfull revolutionär regering".

Den 29 september kom ett ilsket möte med flera tusen arbetare på den kolossala Putilov-fabriken överens om att "den framtida regeringen enbart får bestå av representanter från de revolutionära klasserna", och tillade att "alla förhandlingar om att bilda en koalitionsregering vid en tidpunkt då borgarklassen och dess företrädare Kornilov för krig mot folket kommer att betraktas som förräderi mot frihetsidealen."

Samtidigt hävdade anställda på skeppsvarvet Novo-Admiraltejskij, efter att ha övervägt den politiska situationen, envist att "statsmakten inte en enda minut till får bli kvar i den kontrarevolutionära borgarklassens händer. Den måste läggas i arbetarnas, soldaterna och fattigböndernas händer och vara ansvarig inför arbetar-, soldat- och bondedeputerades sovjet."

Samtidigt föll förtroendet för den provisoriska regeringen som en sten. Regeringen hade ombildats tre gånger sedan februarirevolutionen som störtade tsaren. Ändå hade den inte kommit någonstans med revolutionens uppgifter: att avsluta kriget, genomföra en jordreform, ge självbestämmande till förtryckta folk eller ordna val till en konstituerande församling.

I grunden handlade det om en omöjlig uppgift. Regeringen var en koalition mellan revolutionens massor (arbetare, fattiga bönder och soldater) organiserade i sovjeterna och borgerligheten. Borgerligheten var beroende av kapitalisterna i väst och ville därför inte avsluta kriget. De var själva jordägare eller bankirer som hade lånat ut miljarder till jordägarna och vägrade därför jordreform och nationellt självbestämmande. Och som den lilla minoritet de var var de livrädda över att låta folket styra.

Premiärminister Kerenskij avslöjades i samband med Kornilovs kupp med att själv konspirera mot massorna. Han hade planen att använda Kornilov för att slå mot de allt mer upproriska

³ Direktlänk: http://marxistarkiv.se/sovjet/ryskarev/Rabinowitch-bolsjevikernas_maktovertagande.pdf

och radikaliserade massorna och utse sig själv till ledare för ett ”direktorat” med diktatoriska befogenheter – det var först när han insåg att Kornilov tänkte behålla makten själv som han ”beordrade” sovjeterna att försvara revolutionen.

Under den tid kompromissmakarna styrde sovjeterna och vägrade ta några steg mot att ta makten hade förtroendet för sovjeterna naggats i kanten och i många fall passiviserat dem. Det gick så långt att bolsjevikerna under hetsen mot dem i juli (läs artikel om julidagarna) från kapitalister och sovjetledare slutade föra fram parollen ”All makt åt sovjeterna” – eftersom de tvivlade på att sovjeterna åter kunde bli ett organ för arbetarmakt. För arbetarna hade det också blivit uppenbart att man inte kan ge makten till någon som inte vill ha den.

Men kampen mot Kornilovs kupp revitaliserade sovjeterna och pressade mensjeviker och socialrevolutionärer vänsterut. För en tid trodde till exempel Lenin att det skulle vara möjligt att få med sig mensjeviker och socialrevolutionärer på att bilda en regering som bara var baserad på sovjeternas partier.

När sovjeternas exekutivkommitté, där mensjeviker och socialrevolutionärer fortfarande var i majoritet, efter kuppen fortsatte att ge stöd till en regering ledd av Kerenskij och med kapitalistiska ministrar, insåg allt fler arbetare, soldater och bönder att de bolsjevikerna kallade kompromissmakarna aldrig skulle vara beredda att ta revolutionen vidare. Samtidigt fördjupades krisen i samhället och i varje fråga ställdes allt tydligare frågan om makten.

I allt fler av de 600 sovjeterna som representerade 23 miljoner människor vann bolsjevikerna majoritet, allt från Helsingfors i väster till Tasjkent i söder och Sibirien i öster. Den 1 september röstade den kanske starkaste Petrogradsovjeten för en arbetar- och bonderegering och stödde för första gången en bolsjevikeresolution i en viktig fråga. Vilken total omsvängning som skett visades av att bara 100 delegater i Petrogradsovjeten i maj stödde bolsjevikernas resolution mot en koalitionsregering medan 2 000 röstade för kompromissmakarna.

Den 9 september avgick kompromissmakarna från Petrogradsovjetens presidium, som från och med då dominerades av bolsjevikerna.

Även i de fall det ägde rum val till de ”gamla institutionerna” gick bolsjevikerna framåt. I valen till distriktsdumorna i Moskva vann bolsjevikerna 52 procent av rösterna.

Till skillnad från i juli, då Petrograds arbetare inte lyssnade på bolsjevikernas varningar om att det ännu inte var läge för ett uppror, hade de nu ett större förtroende för partiet, även då det av taktiska skäl uppmanade till lugn. Faktum var att det under september/oktober 1917 var färre strejker i fabriker som dominerades av bolsjeviker än i andra fabriker – istället rådde en beslutsamhet om att uppgiften nu var större än så.

Bolsjevikernas framgång skedde trots stor brist på resurser och agitatorer – i slutet av augusti trycktes partiets huvudorgan i bara 50 000 exemplar. ”Förklaringen är mycket enkel”, skrev Trotskij; ”De paroller som svarar mot en klass och en epoks angelägna krav skapar sig tusentals kanaler [...] bolsjeviktidningarna lästes högt, lästes sönder och samman”.

Vid fronten var kriget en katastrof. Soldaterna saknade både utrustning och mat. Dessutom hade de tappat allt förtroende för sina officerare, som hade konspirerat med Kornilov mot revolutionen. Bolsjevikerna, som varit svagt organiserade vid fronten, fick snabbt ett ökat stöd med sina krav på en sovjetregering som startar omedelbara fredsförhandlingar.

Efter Kornilovs misslyckade kupp hade stadens borgare intagit en nästan defaitistisk ståndpunkt – de lät fabriker och företag gå omkull i hopp om att en ekonomisk katastrof skulle stoppa den revolutionära jäsningen. Resultatet blev det motsatta – arbetarna såg sovjetmakt som det enda alternativet för att få igång ekonomin och i en del fall tog sovjeterna

över driften av företagen.

I alla arbetarnas organisationer: i fackföreningarna, fabrikskommittéerna, i kulturföreningar med mera, ledde varje individuellt problem som de kämpade med till en och samma fråga: ”Vem har och vem ska ha makten?”

Den största förändringen skedde kanske på landsbygden. Under tiden efter februari visade småbönder och lantbruksarbetare tålmod med att låta den nya regeringen införa en jordreform som skulle ge bönderna egen jord, istället för att arbeta åt eller betala ockerarrende till en godsägare. Det var också med kravet på jordreform som socialrevolutionärerna fick sitt stora stöd på landsbygden.

Otåligheten växte dock när inget hände. Istället blev krisen värre när böndernas produkter tvångsköptes till fronten, utan möjlighet till kompensation i form av att till exempel kunna köpa jordbruksutrustning från städernas fabriker. Bönderna började ta saken i egna händer: de la beslag på godsägarnas skördar, hindrade plöjning och bestämde själva sina arrenden. När reaktionen var på frammarsch efter julidagarna bemöttes dock böndernas kamp av allt mer av förtryck från regeringen. Den regering där socialrevolutionärerna ingick beordrade ”snabba och bestämda åtgärder” mot landkonfiskeringar och avslöjade sig som försvarare av godsägarna.

Hösten 1917 var 482 av 624 grevskap indragna i bondekamp. Bland annat delade bönder upp utrikesministern Teresjtjenkos åkrar mellan sig. I Ryska revolutionens historia skriver Leo Trotskij:

”En natt kring den 8 september gick bönderna i byn Sytjevka i Tombovprovinsen från dörr till dörr, beväpnade med klubbor och högafflar och kallade ut alla, små som stora, för att plundra godsägaren Romanov. På ett bymöte föreslog en grupp att man skulle ta godset på ett ordnat sätt, dela upp egendomen bland befolkningen och behålla byggnaden för kulturella ändamål. De fattiga krävde att man skulle bränna godset och inte lämna sten på sten. De fattiga var i majoritet. Den natten svalde en ocean av eld hela områdets gods. [...] Bakom dessa destruktiva handlingar stod den sekelgamla, tusenåriga strategin för alla bondekrig: att jämna fiendens befästa positioner med marken.”

Även om socialrevolutionärerna fortsatte att vara det största partiet på landsbygden gav de stöd till bolsjevikerna som sa att ”sovjeterna måste ta makten, ge er jorden, avsluta kriget, upprätta arbetarkontroll över produktionen och reglera prisförhållandena mellan industriella och agrara produkter”. Trotskij förklarade förändringen: ”För att bonden skulle kunna röja och inhägnat sin jord måste arbetaren stå i ledningen för staten: det är den enklaste formeln för oktoberrevolutionen.”

Efter Kornilovs kuppöversök ombildade Kerenskij regeringen en fjärde gång sedan februari, återigen i koalition med kapitalisterna. För att ge regeringen någon slags demokratisk legitimitet, bemöta kravet på ”all makt åt sovjeterna” och ytterligare förskjuta frågan om val till en konstituerande församling, sammankallades en ”demokratisk konferens”, som regeringen dock inte var ansvarig inför. Regeringen fördelade platserna efter eget behag och såg till att högern fick en oproportionerligt stor andel.

Trots det lyckades regeringen inte få konferensens stöd för sin koalitionsregering, men inte heller fanns en majoritet emot. Kerenskij's lösning på problemet blev att fylla ut konferensen med ännu fler borgerliga, kalla det ett ”förparlament” och sedan rösta igenom stöd för regeringen.

Men trots regeringens manövrar var det för sent att ändra händelsernas utveckling. När bolsjevikerna i oktober meddelade att de lämnade sina platser i förparlamentet tomma,

lämnade de en församling som saknade all auktoritet och legitimitet.

I den situation av dubbelmakt som hade rått ända sedan februari, med sovjeterna som representant för den nya makten och den provisoriska regeringen som representant för kapitalister och godsägare, hade pendeln slutgiltigt slagit över till sovjeternas sida.

Trotskij skrev: ”Nej, sovjeternas regering var inte en chimär, en godtycklig konstruktion eller ett påhitt av partiteoretiker. Den växte oemotståndligt fram underifrån ur industrins sönderfall, ägarnas oförmåga och massornas behov. Sovjeterna hade i verkligheten blivit en regering. För arbetarna, soldaterna och bönderna fanns ingen annan väg. Det fanns ingen tid kvar för att argumentera och spekulera om en sovjetregering: den måste förverkligas.”

Detta var långt ifrån en åsikt som bara närdes av revolutionärer, hela samhället genomsyrades av denna insikt.

Det borgerliga kadetpartiets ledare Miljukov skrev om bolsjevikernas tillbakadragande från för parlamentet:

”De talade och handlade som människor vilka kände en makt bakom sig och visste att morgondagen tillhörde dem”.

Lästips – mer om utvecklingen augusti-oktober 1917

Isaac Deutscher: [Den väpnade profeten](#) (kapitel 9)

E H Carr: [Ryska revolutionen, del 1](#) (kapitel 4)

Alexander Rabinowitch: [Bolsjevikerna kommer till makten](#) (kap. 7-12)

Leo Trotskij: [Ryska revolutionens historia del 2](#) (kap. 6-14) och [del 3](#) (kap. 1-6)

[Ryska revolutionens historia](#), sammanställd av en sovjetisk redaktionskommitté 1928 (kapitel V).

Tidsdokument:

[Bolsjevikerna och den ryska revolutionen](#) (dokument i urval, sid 95-164)

[Den proletära revolutionen i Ryssland av N Lenin och Leo Trotskij](#), klassisk dokument-samling, sammanställd och kommenterad av den amerikanske kommunisten Louis C. Fraina (Del 4 och Del 5).